



2025-04-24

Jämställdhetsmyndigheten

info@jamstalldhetsmyndigheten.se

Diarienummer: ALLM 2025/35

Utbildningsdepartementet

u.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till u.gv.remissvar@regeringskansliet.se

Diarienummer U2025/00075

JÄMSTÄLLDHETSMYNDIGHETENS REMISSVAR PÅ BETÄNKANDET ÖKAT UPPGIFTSUTBYTE – SKOLANS OCH SOCIALTJÄNSTENS BEHOV, SOU 2024:87

Jämställdhetsmyndighetens övergripande synpunkter

Jämställdhetsmyndighetens yttrande är avgränsat till de frågor som rör myndighetens verksamhetsområde. Jämställdhetsmyndigheten instämmer i utredningens bedömning att förbättrade möjligheter krävs för skola, socialtjänst och brottsbekämpande myndigheter för att utbyta uppgifter om barn och unga som riskerar att utvecklas ogynnsamt, med syfte att förebygga brott och tillstyrker därmed samtliga förslag i slutbetänkandet. Ett ökat informationsflöde kan öka förutsättningarna för att ge tidiga insatser och bidrar även till att öka tryggheten för grupper som riskerar att vara särskilt utsatta eller sårbara. Myndigheten anser samtidigt att det finns vissa utmaningar som kan behöva hanteras och lämnar därför följande synpunkter för den fortsatta beredningen.

Förslagen fokuserar främst på organiserad brottslighet som sker i den gängkriminella miljön. Jämställdhetsmyndigheten vill betona att utredningens förslag kan stärkas genom att inkludera området mäns våld mot kvinnor: Effektiv informationsdelning kan även förebygga brott som begås mot barn och unga i nära relation eller i en hederskontext, inte minst vad gäller risken för könsstympning och barnäktenskap. Pojkar och män som vistas i gängkriminella miljöer kan utöva våld mot en partner, barn eller andra närstående. Forskning visar att många våldsutövande män själva har bevittnat eller utsatts för våld i hemmet under sin uppväxt, men att samhället ofta har misslyckats med att sätta in tidiga insatser för att bryta detta mönster. Bristen på stöd och skydd i barndomen kan bidra till en normalisering av våld, vilket i sin tur ökar risken för att dessa pojkar senare rekryteras till kriminella nätverk där våldsutövande blir en central del av gruppmedlemskapet.¹ Sexuell exploatering, prostitution och människohandel för olika ändamål är också något som många gånger sker inom ramen för organiserad brottslighet, men undersökningar visar att detta ofta faller mellan stolarna i insatser mot gängkriminalitet.^{2,3} Det är viktigt att uppmärksamma att det kan finnas överlappningar mellan organiserad brottslighet och olika former av mäns våld mot kvinnor.

¹ J. Levell (2022) *Boys, Childhood Domestic Abuse and Gang Involvement*, Bristol University.

² Jämställdhetsmyndigheten (2024) *Ett fortsatt stärkt arbete mot prostitution och människohandel*, slutredovisning.

³ Jämställdhetsmyndigheten (2023) *Ett fortsatt stärkt arbete mot prostitution och människohandel 2022*, delredovisning.

Jämställdhetsmyndighetens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck har visat att det i skolan inklusive elevhälsan finns en osäkerhet vad gäller anmälan vid misstanke om de osjälvständiga brottsformerna, som könsstympning eller försök, förberedelse- eller stämpling till barnäktenskapsbrott.⁴ Ökade möjligheter till uppgiftsdelning tydliggör och underlättar för yrkesverksamma inom skola och socialtjänst att anmäla brott till polismyndigheten.

Jämställdhetsmyndigheten vill även peka på skolans viktiga roll att upptäcka och förebygga våld i ungas nära relationer som ofta består av brottsliga handlingar och att i samverkan med socialtjänst och brottsbekämpande myndigheter förebygga och förhindra det. Studier visar att skolan, näst efter hemmet, är den vanligaste arenan för våldet i ungas parrelationer^{5,6} men även att våldet många gånger inte upptäcks och hanteras för att det saknas rutiner för det. Detta gäller även annat våld mot barn och unga samt hedersrelaterat våld och förtryck. Undersökningar visar hur möjligheten känna sig trygg i skolan kraftigt begränsas av att behöva möta sin förövare eller vissa av förövarna. När det gäller hedersrelaterat våld och förtryck kan det röra sig både om andra elever och om skolpersonal som är delaktiga i att upprätthålla kontrollen.⁷ Jämställdhetsmyndigheten framhåller vikten av ett helhetsgrepp i det förebyggande arbetet och betydelsen av samordning mellan brottsförebyggande och våldförebyggande insatser.⁸

Ett ökat informationsflöde innebär ökade risker för att skyddade personuppgifter röjs. Jämställdhetsmyndigheten har i tidigare rapporter framfört att det finns stora brister i hanteringen av skyddade personuppgifter. Detta omfattar samtliga av de bedömningar som Jämställdhetsmyndigheten lämnar.

Jämställdhetsmyndigheten anser att förslagen är viktiga att genomföra, men instämmer i utredningens bedömning att förslagen skulle kunna bidra till ökad misstro gentemot myndigheter. Mer forskning krävs för att utesluta att ökat uppgiftsutbyte bidrar till ökad misstro gentemot myndigheter och i förlängningen att mindre information når berörda instanser.

Utredningen saknar en jämställdhetsanalys. Flera av förslagen kan främja genomförandet av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor⁹ samt bidra i arbetet med att uppnå flera av de jämställdhetspolitiska delmålen, inte minst det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Förslagen kan även bidra till det tredje jämställdhetspolitiska delmålet om jämställd utbildning genom att förslagen förväntas bidra till en trygg och säker skolgång. Vidare kan förslagen bidra till det femte jämställdhetspolitiska delmålet, om jämställd hälsa, genom att förslagen förväntas leda till tidiga insatser mot brott och ogynnsam utveckling.

Jämställdhetsmyndigheten ser behov av kunskapshöjande insatser för berörda myndigheter. Utbildningsinsatser beträffande utökad uppgiftsdelning behöver

⁴ Jämställdhetsmyndigheten (2023) *Från förebyggande till brottsbekämpande-Hela kedjan behövs*.

⁵ Korkmaz (2021), *Youth Intimate Partner Violence in Sweden*, Stockholms universitet.

⁶ BRÅ (2021), *Våld i ungas parrelationer*.

⁷ Årsrapport (2019) Länsstyrelsen Östergötlands nationella uppdrag om hedersrelaterat våld och förtryck.

⁸ Jämställdhetsmyndigheten (2024), *Kommunal förutsättning i arbetet mot mäns våld mot kvinnor*, Leifman & Pettersson.

⁹ Skr. 2016/17:10 *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid*.

inkludera kunskapsområden som mäns våld mot kvinnor, våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution och människohandel och säker hantering av skyddade personuppgifter. För att stärka skolans och socialtjänstens samverkan med brottsbekämpande myndigheter i det brottsförebyggande arbetet är det önskvärt att lärarutbildningen och förskolläraryrket omfattar examensmålet om mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer vilket inkluderar hedersrelaterat våld och förtryck och våld mot barn. Detta ger blivande lärare och förskollärare kompetens att tidigt identifiera, agera och främja ett bättre informationsutbyte mellan berörda aktörer.

Synpunkter enligt utredningens disposition

4.3.2. Personuppgifter och personuppgiftsansvar

Ett ökat informationsflöde innebär ökade risker för att skyddade personuppgifter röjs. Jämställdhetsmyndigheten har i en tidigare rapport framfört att det finns stora brister i hanteringen av skyddade personuppgifter. Det behöver säkerställas att våldsutsatta kvinnor och barn med skyddade personuppgifter inte riskerar att röjas vid uppgiftsutbyte.

Myndigheter och andra aktörer behöver kunskap om hanteringen av skyddade personuppgifter och medvetenhet om vilka konsekvenser det kan få om skyddade personuppgifter röjs.

6.1.4 En sekretessbrytande bestämmelse för socialtjänsten

Jämställdhetsmyndigheten instämmer i utredningens förslag om att utökat uppgiftslämnande från socialtjänsten kan bidra till ökade möjligheter att förebygga brott. Myndigheten vill framhålla vikten av att uppgifter som kan motverka att barn och unga utsätts för könsstämpning, hedersförtryck¹⁰, förs utomlands för att utsättas för barnåktenskap, uppfostringsresor och omvändelseförsök av hbtq-personer omfattas. I utredningen påpekas att det saknas forskning om huruvida informationsdelning undergräver förtroendet för myndigheter och att det därmed är svårt att med säkerhet bedöma riskerna med förslagen. Med anledning av detta vill myndigheten framhålla vikten av mer kunskap för att med säkerhet bedöma konsekvenserna av ökat uppgiftsutbyte mellan skola, socialtjänst och brottsbekämpande myndigheter och att hitta ändamålsenliga insatser för att öka tilliten.

6.1.5 En utökad uppgiftsskyldighet mellan skolor

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utredningens förslag om uppgiftsskyldighet då elev byter skolenhet om det finns risk för att eleven kommer att utöva brottslig verksamhet eller utsättas för brott. Jämställdhetsmyndigheten vill framhålla vikten av att utbyta information som förebygger hedersrelaterat våld och förtryck som könsstämpning och barnåktenskap. Det är viktigt att vårdnadshavare som utsätter sina barn för våld inte ska kunna undvika myndighetsingripande genom att byta kommun. Detta kan till exempel handla om barn som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck, men även annat våld mot barn. I arbetet med att förebygga och bekämpa könsstämpning av flickor och kvinnor har Jämställdhetsmyndigheten sett att det finns en

¹⁰ BrB 4 kap. 4 e §.

osäkerhet hos personal inom skolan, inklusive elevhälsan, kring att anmäla begångna eller förestående brott mot en elev till polisen. Tydliggörande rutiner och ökad möjlighet till uppgiftslämning skulle kunna underlätta för skolpersonal att förebygga brott. Vad gäller hedersrelaterat våld och förtryck vill myndigheten även uppmärksamma utredningen på vikten av att beakta syskons utsatthet. I tidigare rapport pekar Jämställdhetsmyndigheten på vikten av att yrkesverksamma blir bättre på att uppmärksamma att om ett äldre syskon blivit utsatt är risken stor att också det yngre syskonet utsätts för våld, tvång och förtryck. Information om att en elev far illa bör även sätta fokus på att hens syskon kan vara utsatta eller riskera att utsättas.¹¹

En intresseavvägning ska göras innan en uppgift lämnas ut

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker förslaget att uppgift inte ska lämnas ut om övervägande skäl talar mot att uppgiften lämnas ut. Skolbyten rör ofta barn vars personuppgifter är särskilt skyddsvärda. Jämställdhetsmyndigheten framhåller särskilt vikten av rutiner och god kunskap om hantering av skyddade personuppgifter för att förebygga att dessa röjs. Vidare är det viktigt att skolpersonal har god kunskap om- samt att de är uppmärksamma på indikationer på alla former av utsatthet för våld och hedersrelaterat våld och förtryck för att vid behov lämna ut relevant information om berörda elever.

6.2.3 Integritetsrisker aktualiseras till följd av utredningens förslag samt 6.2.10 Det behövs ingen kompletterande reglering för den personuppgiftsbehandling som rör skolan

Jämställdhetsmyndigheten instämmer i utredningens bedömning av ökade risker till följd av ökat informationsutbyte. Som myndigheten tidigare lyft¹² så finns stora brister i hanteringen av skyddade personuppgifter. Myndigheten vill därför betona vikten av att säkerställa att uppgiftslämnande- såväl som mottagande enheter har kapacitet och god kunskap om säker hantering av skyddade personuppgifter.

9.5.2 Barn och ungas rättigheter

Jämställdhetsmyndigheten instämmer i utredningens bedömning att förslagen kan bidra till att förebygga brott som riskerar att drabba barn, samt bidra till att uppfylla artiklar i FN:s konvention om barnets rättigheter.¹³ Trots utredningens bedömning att ökad informationsdelning kan leda till minskat förtroende för myndigheter, vilket kan påverka tilliten till yrkespersoner i barns- och ungas närhet negativt samt få negativa konsekvenser, till exempel i form av uteblivna insatser, vill myndigheten understryka betydelsen av förenklat informationsutbyte då detta sannolikt kommer att gynna barn och unga. Det är samtidigt viktigt att i största möjliga mån arbeta med barns delaktighet i denna process.

¹¹ Jämställdhetsmyndigheten (2023) *När barn tvingas ta ansvar för sitt eget skydd*.

¹² Jämställdhetsmyndigheten (2023), *Att leva med skyddade personuppgifter – behovet av samhällets långsiktiga stöd*.

¹³ Exempelvis Artikel 3 att barnets bästa ska beaktas i första hand vid alla åtgärder som rör barn, artikel 16 om förbud mot godtyckliga eller olagliga ingripanden i barns liv, Artikel 19 om att förebygga och skydda barn från alla former av psykiskt och fysiskt våld, Artikel 33 om att skydda barn från användning av narkotika och Artikel 34 om att skydda barn från sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp.

9.6.1 Samhällsekonomiska konsekvenser

Jämställdhetsmyndigheten menar att det inte finns tillräcklig grund för att instämma i utredningens bedömning att ett ökat uppgiftsutbyte inte medför ett ökat resursbehov. Myndigheten gör bedömningen att förslagen kan generera fler arbetsuppgifter i det dagliga arbetet inom de verksamheter som berörs, vilket i sin tur kan leda till ett ökat behov av både personella och ekonomiska resurser.

För Jämställdhetsmyndigheten

Lise Tamm
Generaldirektör

Karin Ljung Aust
Utredare

I ärendets slutliga handläggning har enhetschefen Katarina Björkgren och avdelningschefen Berit Jernberg deltagit.